

gastheer leenden zich nitnemend tot het voorgestelde doel van aan de uit alle oorden des lands saamgekomenen eene geschikte gelegenheid te bieden om elkaar te begroeten. Een honderdtal gasten was, naar wij meenen, in deze woning bijeen. Onder hen bevond zich ook de predikant Paulus Geyser uit Elberfeld, die aldaar den feestgroot uitbracht, aan het einde van het Feestnummer vermeld, en welke door den heer Dr A. H. de Hartog, als Curator der Universiteit, in de Deutsche taal beantwoord werd. Van de leden der Tweede Kamer merkte men onder de aanwezigen op de heeren De Jonge en De Savornin Lohman. Nadat onder begeleiding van het orgelspel door de geachte gastvrouw gezamenlijk een Psalmvers gezongen was, begonnen ongeveer te elf uren de gasten zich huiswaarts te spoeden, gewis allen het echtpaar dankbaar, dat op zoo vriendelijke wijze velen had onthaald.

Gedurende de reeks van jaren — zoo schreef Dr Ferwerda — waarin de Heer Hovy als president-directeur de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag diende, heeft hij ook op de hartelijkste wijze met de leerlingen onzer Universiteit meegeleefd. Telken jare stelde hij op een avond meestal kort vóór of na den dies, de salons van zijn kapitale woning op de Nieuwe Heeregracht open ter receptie van de studenten, en leerde hij hen zich aldus thuis te gevoelen in den kring die aan onze Hoogeschool het naast verbonden was. Wie des Zondagsavonds tegen het theeuur aanbelde, kon er zeker van zijn met een hartelijk welkom begroet te worden in den gezelligen, opgewekten familiekring. Dat aan den huiselijken disch die, met bijna meer dan Oostersche hospitaliteit, altijd ook voor genoode gasten was gedekt, menig student heeft aangezet, behoeft nauwelijks gezegd. Zoo leefde Hovy mede met onze Universiteit, ook nog in de latere jaren, toen de persoonlijke band met haar iets lossier was geworden. Want wel was hij breed in zijn sympathieën, maar de Gereformeerde waarheid ging hem toch bovenal omdat zij zoo door en door bijbelsch is, en de School die voor de eere der waarheid op heel het levensterrein wenscht op te komen, had de warme liefde van zijn hart.

RULLMANN.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

(De mogelijkheid van Israël's herstel in de Mozaïsche Wetgeving.)

Reeds in de Mozaïsche wetgeving vinden wij de mogelijkheid van een herstel van Israël aangeduid. Mozes houdt het zijn volk met ernstigen nadruk voor, dat het, indien het van 's Heeren wetten wijkt, door Zijne gestrengde oordeelen zal worden getroffen (zie Lev. 26; Deut. 4 en 28); maar hij stelt ook in uitzicht, dat, als het door die oordeelen getroffen volk tot bekeering komt, weer een rijke openbaring van Gods genade is te wachten. Zoo lezen we in Lev. 26:41, 42: „Zoo dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben, dan zal Ik gedenken aan mijn verbond met Jakob, en ook aan mijn verbond met Izak, en ook aan mijn verband met Abraham zal Ik gedenken, en aan het land zal Ik gedenken". Of in Deut. 4 vs 27-31: „En de Heere zal u verstrooien onder de volken, en gij zult een klein volkske in getal overblijven onder de heidenen, waar de Heere u henen leiden zal, en aldaar zult gij goden dienen, die des menschenhanden werk zijn: hout en steen, die niet zien, noch hooren, noch eten, noch rieken. Dan zult gij vandaar den Heere uwen God zoeken, en vinden; als gij Hem zoeken zult met uw gansche hart en met uw gansche ziel. Wanneer gij in angst zult zijn en u al deze dingen zullen treffen, in het laatste der dagen, dan zult gij wederkeeren tot den Heere uwen God, en zijne stem gehoorzaam zijn. Want de Heere uw God is een barmhartig God; Hij zal u niet verlaten, noch u verderven, en Hij zal het verbond uwer vaderen, dat Hij hun gezworen heeft niet vergeten". En vooral in Deut. 30:1-10: „Voorts zal het geschieden, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen of deze vloek, die ik u voorgesteld heb, zoo zult gij het weder ter harte nemen, onder alle volken, waarheen u de Heere uw God gedreven heeft, en gij zult u bekeeren tot den Heere uwen God en Zijner stem gehoorzaam zijn, naar alles, wat ik u heden gebied, gij en uwe kinderen, met uw gansche hart en met uw gansche ziel. En de Heere uw God zal uwe gevangenis wenden en zich uwer ontfermen; en Hij zal u weder vergaderen uit al de volken, waarheen u de Heere uw God verstrooid had. Al waren uwe verdrevenen aan het einde des hemels, vandaar zal u de Heere uw God vergaderen, en vandaar zal Hij u nemen. En de Heere uw God zal u brengen in het land, dat uwe vaderen erfelijk bezeten hebben, en gij zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u weldoen en zal u vermenigvuldigen boven uwe vaderen. En de Heere

VRAGEN VAN JONGEREN

In deze rubriek zullen vragen worden besproken, die er leven bij jonge menschen. Het „jongeren" in dit opschrift is dus eenvoudig bedoeld als „jonge menschen".

Gezinsleden onzer lezers kunnen vragen zenden, welke ze gaarne in deze rubriek besproken zagen. Voor zoover mogelijk zal elke serieuze vraag worden behandeld. Het adres voor het inzenden van vragen is Dr Waterink, Vossiusstraat 26, Amsterdam-Zuid.

* * *

De eerste vraag, die ons met het verzoek om antwoord in „De Reformatie" werd, luidt aldus: „Is het zonde om veel meer van de(n) een van je broers en zusters te houden dan van de(n) ander?"

De vrager geeft verder een vrij uitvoerige beschrijving van den toestand, zooals hij dien bij zichzelf vindt.

* * *

Bij de beantwoording van deze vraag gaan we uit van de veronderstelling, dat er tusschen de broers en zusters onderling wel een „goede verstandhouding" bestaat. Immers twist en verdeeldheid in een gezin zijn steeds te veroordeelen en zonde voor God.

Maar dat ondersteld, moeten we opmerken, dat onze vrager een toestand teekent, die vrij algemeen voorkomt. In grotere gezinnen is veelal de situatie deze, dat de kinderen onderling zich groepsgevijs aan elkaar aanpassen, en dat het duidelijk is, dat binnen deze groep bijzondere bindingen bestaan.

Niet alsof, wanneer b.v. de tweede zoon een bijzondere band voelt met den vierden, hij ook niet de anderen zou liefhebben, maar wél zoo, dat hij dan toch dien vierden speciaal beschermt, en zich van dien vierden speciaal de vertrouwde weet, zoodat er hier bijzondere genegenheden bestaan.

Deze toestand mag, zoolang zij de verhoudingen in het gezin niet stoort,

niet worden afgekeurd. Het is de gewone weg, waarin God de dingen ordent, dat er variatie is in alle levensbetrekkingen. En dat geldt ook van de betrekkingen in het gezin.

Trouwens de erfelijke verscheidenheid, die er bestaat tusschen broers en zusters in een groot gezin vooral, brengt mede, dat de aanpassingsmogelijkheid ook varieert.

Speciaal, wanneer nu b.v. tusschen het tiende en het veertiende jaar een jongen gaat gevoelen, hoe een jonger broertje of zusje juist hem kiest als hulp, kan deze binding nog gemakkelijker feit worden. Immers omstreeks dien leeftijd begint de jongen man te worden; hij voelt iets van den held en den beschermer in zich ontwaken; en hij of zij, die het eerst op den ontwakenden held een beroep deed, heeft dan voorgoed het hart van hem, die zich nu kan gaan uitleven, gestolen.

En het merkwaardige is nu ook, dat de jongeren zich weer het gemakkelijkst tot het broertje van den genoemden leeftijd wenden, wíl ze in dat broertje enerzijds nog het kind (dus de gemakkelijke benadering) en anderzijds toch reeds den sterken jongen (dus de bescherming) vinden.

Indien er nu voor den jongere in zulk een geval een keuze is tusschen twee of meer broertjes, zal hij dien kiezen, die tegen hem steeds het „liefst" was. En bij dat laatste spraken gewoonlijk juist de bovengenoemde aanpassingsmogelijkheden mede.

Want dat: „het liefst zijn" beteekent eigenlijk voor het kind: die, waarbij ik mij het meest op mijn gemak voelde.

En zoo is de geteekende situatie volkomen natuurlijk.

Ze is dan ook allerminst „verkeerd" te noemen.

Tenzij de verhoudingen in het gezin er door gestoord worden.

En ik heb een klein vermoeden, dat mijn vrager zijn vraag juist deed, omdat hij zich ietwat ergert aan een samenstemming van broers, waarin hij niet zelf betrokken is.

Maar daarover spreken we dan in een volgend stukke.

J. W.

van Israël, anders dan door den terugkeer uit de Babylonische ballingschap, te denken.

Zoo komen we tot Deut. 30:1-10, voor de vraag die ons bezig houdt ongetwijfeld van de meeste beteekenis. Ook hier meent Dr Berkhoff te kunnen bewijzen, dat we met noodzakelijkheid aan iets anders dan aan de verlossing uit de Babylonische ballingschap moeten denken. Hij gaat daartoe uit van Deut. 28. Inderdaad wordt, ook volgens hem, in dit hoofdstuk de Babylonische ballingschap geprofeteerd. Maar daar blijft het niet bij. Hij maakt een scheiding tusschen de verzen 35-46, die op deze Babylonische ballingschap betrekking hebben, en de verzen 47-50, waarin hij eene voorzegging van den ondergang van het Joodsche volk door toedoen van de Romeinen leest. Wij moeten opmerken, dat er in den tekst zelf voor een dergelijke scheiding geen enkele grond te vinden is. In de verzen 35-46 is sprake van het oordeel der verbanning dat over Israël komt, omdat het de stem des Heeren niet gehoorzaam geweest is om te houden zijne geboden en zijne inzettingen, die Hij hun geboden heeft (vs 45), en de Goddelijke vloeken die alzoo het volk treffen zullen onder hen tot een teeken en tot een wonder zijn, ja onder hun zaad tot in eeuwigheid (vs 46). Daarop volgt nu in vs 47 en 48: „omdat gij den Heere uwen God niet gediend zult hebben met vrolijkheid en goedheid des harten, vanwege de veelheid van alles, zoo zult gij uwe vijanden, die de Heere onder u zenden zal, dienen in honger en in dorst en in naaktheid en in gebrek van alles, en Hij zal een ijzeren juk op uwen hals leggen, totdat Hij u verdelge". Dit maakt toch geenszins den indruk op iets nieuws en geheel anders, uit een veel later tijdvak, te doelen. Integendeel, het „omdat gij den Heere uwen God niet gediend hebt" slaat rechtstreeks en onmiddellijk terug op het „omdat gij der stem des Heeren uws Gods niet gehoorzaam zult geweest zijn, om te houden zijne geboden en zijne inzettingen" uit vs 45. Het is dezelfde zonde van Israël, waarover in vs 47 wordt gehandeld, en dus is het ook hetzelfde oordeel, waarvan vs 48 spreekt. Maar Dr Berkhoff roept ons toe „Let in vs 48 vooral op totdat Hij u verdelge, heiligen nog eens herhaald wordt in totdat Hij u verdoe (vs 51), hetwelk niet kan zien op de eerste ballingschap, want kennelijk bewaarde de Heere hen (althans Juda en Benjamin) daarin als een nauw aaneengesloten volk, dat straks weer terug zou gaan naar Jeruzalem; doch op de totale oplossing van hun nationaal bestaan door de Romeinen". Het spijt mij zeer, dat ik het zeggen moet, maar hier kan ik mij niet ontkopen aan den indruk, dat Dr Berkhoff toch wel zeer oppervlakkig is te werk gegaan. Hij legt buitengewoon nadruk op dat „totdat Hij u verdelge", alsof dit de toepassing op de Babylonische ballingschap zou uitsluiten, maar heeft hij dan niet gezien, dat even te voren, in die verzen, waarvan hij zelf verklaart, dat zij op de Babylonische ballingschap betrekking hebben,

We
een in
Christe
deels c

De
ons
gint
ma
gele
niste
hate
Gere
van
brack
halve
Unie
keer
heerl
Wi
de „s
stem
tot b
gine
bedu
niet
lever
ontw
zwak
schon
kame
schon
Holl
onde
brek
in di
Chris
vaag
en b
taten
een
was
Het
kind

diezel
„En i
vervol
wor
beide
het o
hanke
zegt
opper
Wa
om d
althan
in de
van I
schap
in het
maar
dan d
einde
gelijk
wordt
spare
Daaro
herste
vole
heen
geen
tijden
den"
hetzel
28:21
een s
in de
welke
Ds B
wens,
gebezi
ballin
volk
Eve
mente
In
u eer
der a
welks
dan b
op de
slaan
taal h
de ta
gansc
aanwi
genoe
een a
dien
werel
deze
acht
niet
Jerem
deee

UIT DE BUITEN- LANDSCHE PERS

Chr. Onderwijs in Noord-Amerika.

We lezen in de Amerikaansche „Wachter“ (10 Sept.) een interessant artikel over de ontwikkeling van het Christelijk onderwijs in Amerika, dat we hier grootendeels overnemen.

De beweging voor Christelijk schoolonderwijs onder ons is in de laatste jaren krachtig ontwikkeld. Ze begint op de vergaderingen iets te vertoonen van de machtige opwekking, die in Nederland, ruim vijftig jaar geleden, onder druk en vervolging van „liberale“ ministers, waarvan Kappeyne van de Coppello wel het hatelijkste type was — onzaliger gedachtenis — de Gereformeerde Christenen tot een zeldzame hoogte van geestelijke, en ook van stoffelijke, inspanning bracht, waarvan telkens opnieuw, nu reeds ruim een halve eeuw lang (sedert 1878), de jaarlijksche speciale Unie-collecte, die langen tijd steeds groeide en weldra keer op keer tot over de 100.000 gulden steeg, op heerlijke wijze een treffend getuigenis geeft.

Wat was onder ons een dertig-veertig jaren geleden de „Christelijke school“ een armzalig begin. En toch stemmen die „zwakke eerste beginselen“ ons nu nog tot blijde dankbaarheid, juist omdat er zich een „beginzel“ in ontwikkelde. Wat is een mosterdzaadje onbeduidend; wat is een eikel klein. Maar die schijnbaar nietige dingen moeten er zijn anders is er geen levenskiem en kan zich niet de plant of de boom ontwikkelen. Het onderwijs was zoo gebrekkig en zwak. Op z'n best had men hier en daar een sober schoollokaaltje. Vaak werd een huis- of catechisatiekamer gebruikt. Men had veelal niets dan „zomerschooltjes“, waarin een poging werd gedaan, om wat Hollandsche taal en wat Gereformeerde godsdienst te onderwijzen. De „leerkracht“ was meestal uiterst gebrekkig en incompetent. Van „leermiddelen“ kan in dien tijd haast geen sprake zijn. Zelfs het doel van Christelijk onderwijs was in vele gevallen nog zeer vaag. De krachten waren verstrooid. De deelneming en belangstelling schaarsch en weifelend. De resultaten, naar het scheen, onbeduidend. Maar daar was één ding, één onweerstaanbare drijfkracht; de eikel was aanwezig in het geloovig hart, namelijk deze: Het onderwijs is de goddelijke taak der ouders, voor kinderen des verbonds. Die heilige taak kan en mag

en moet aan niemand worden afgestaan — ook niet aan de overheid of aan den Staat.

En die eikel groeide, al is het ook nog slechts tot een boompje. Toch is het een eikel.

Bijna alles hing in die dagen af van mannen als Ds K. Kuiper, Mr B. J. Binnink en Mr H. J. Jacobs. Van deze pioniers moest komen alle aansporing en inlichting en leiding. Weldra kwam er krachtige steun van andere „mannen“, zooals vooral Prof. L. Berkhof en Mr A. S. De Jong, en eindelijk van onzen zeer wakkeren en bekwapenen en bezielenden leider, Mr M. Fakkema, in het veld, alsmede van Dr Garret Heyns in de school.

Ongetwijfeld heeft de Amerikaniseerende invloed van den Grooten Oorlog, tegenover zooveel schreeuwende ellende, hier machtig veel goeds gewerkt. De oorlog met zijn invloed heeft ons wakker geschud uit onze sluimerende verhouding en houding ten opzichte van ons groot en rijk nieuw vaderland, en ons gedwongen tot wakkeren strijd voor nationale en Christelijke ontwikkeling in dit land, waarin de historische lijnen nog nauwelijks tot nationale vastheid zijn gegroeid. Met onzen verlammenenden sluimerslaap was het gedaan. De droom, dwaas als bijna alle dromen, brak af door een verrassende ontwakking, en het bewuste Amerikaansch-Christelijke leven prikkeld ons bloed en onze zenuwen tot nieuwe levensactie.

Ook onze schoolactie ervoer dezen invloed en gevoelde den nieuwen levensdrang. Bij velen ontwaakte nieuwe en versterkte behoefte aan breeder en beter en meer positief Christelijk en Calvinistisch onderwijs voor onze verbondskinderen. Er kwam meer beslistheid, meer bepaaldheid, meer noodzakelijkheid in de eischen voor Christelijk onderwijs. Men zocht naar juister en rijker kennis van Christelijke beginselen. De oogen gingen open voor zielkundige eischen en daarom voor opvoedkundige methode. Het gezichtsveld van praktische vorming voor het breede levensterrein in Kerk en Staat en Maatschappij breidde zich uit naar alle zijden.

Zoo rees op het gebied van het Christelijk onderwijs langzamerhand Calvin College op, naast en tegelijk boven de gewone Christelijke school. Daar ontwikkelde zich wetenschappelijke opvoedingskracht, die de schoolzaak, vooral voor de opleiding, machtig te hulp kwam. Die opleiding is de laatste jaren zeer versterkt onder de bekwaame leiding van Prof. Van Zyl aan Calvin College.

Intusschen werd de drang tot organisatie op spontane wijze, in het leven der school zelve, onweersstaand. Er moest eenheid komen, eenheid van leven eische eenheid van werkzaamheid. Harmonische samenwerking was noodig, noodzakelijk zelfs, voor de

éene groote actie voor vrij, Christelijk onderwijs. In den goeden zin des woords moest de schoolactie in haar geheel en als een eenheid eenzelvig worden, dat is, gelijkssoortig, maar alzijdig. Die drang bracht teweeg de conceptie van de Unie, die weldra onder eenigszins pijnlijke krampen geboren werd. Spoedig groeide ze op, en krachtig toont ze zich reeds, al is ze ook nog nauwelijks volwassen.

Eenheid, harmonie, samenwerking was dus noodig. Want „eendracht maakt macht“, een macht, waarvan men reeds in het oude Rome spreekwoordelijk gewaagde. Immers, men leert elkaar. Men inspireert elkaar. Met heilige jaloeerschheid — en soms met minder reine — prikkelt men elkaar. Men helpt elkaar. Men bemoedigt en waarschuwt elkaar. Men vult elkaar aan.

Zoo bevordert en versterkt de Unie leven en kracht en vruchtbaarheid voor de groote zaak van opvoeding, die in direct en oorzakelijk verband staat met het groote plan Gods in de wereldgeschiedenis.

En al die krachten werken, juist door die eenzelvige, gelijkssoortige en alzijdige samenspanning, met driedubbele resultaten.

Eindelijk vergeten we niet het kostelijk symbool, het blijvend verenigingsmiddel, het krachtig versterkingsorgaan, ons reeds negenjarig Christian School Magazine.

De Unie heeft in haar vergaderingen het centrum van macht en kracht in den president, Mr A. S. de Jong.

Ons maandelijksch Magazine staat onder de bekwaame leiding van Dr Garret Heyns, zijn hoofdredacteur.

En heide, te zamen met de geheele actie voor Christelijk onderwijs, hebben hun identieke Ego in den persoon en den arbeid van den ijverigen en zielevollen general secretary, Mr M. Fakkema.

W.

De Synode.

We beloofden eenige perstemmen te geven over de Synode. Daartoe beginnen we met volledige overname van een artikel van Prof. Grosheide in het „N.-Holl. Kerkblad“; dit artikel is o.i. het meest ingrijpende van wat er over de Synode is geschreven, voorzover het ons onder de oogen kwam. Prof. Grosheide schrijft:

zal het daarmee nog niet uit zijn. Dan is er nog weer eene mogelijkheid van herstel, maar alleen op voorwaarde van bekeering. Op dat laatste moeten wij wel acht slaan. Het is niet zoo, dat hier met zekerheid en zonder voorbehoud herstel wordt toegezegd; neen, zeer uitdrukkelijk staat erbij, dat de in uitzicht gestelde zegen alleen te wachten is „wanneer gij der stem des Heeren uws Gods zult gehoorzaam zijn, houdende zijne geboden en zijne inzettingen, die in dit wetboek geschreven zijn; wanneer gij u zult bekeeren tot den Heere uwen God met uw gansche hart en met uw gansche ziel“, gelijk we in vs 10 lezen. Dit tiende vers is als het ware de sleutel tot de geheele perikoop. Zeker, er staan in de voorafgaande verzen wel ettelijke uitdrukkingen die als volstrekte en onvoorwaardelijke toezeggingen klinken, maar dat ze zoo niet bedoeld zijn bewijst duidelijk vs 10. Al die toezeggingen hebben slechts kracht onder voorwaarde van bekeering. Trouwens ook de aanhef is geheel voorwaardelijk. In onze Statenvertaling komt dat niet duidelijk genoeg uit, omdat deze den nazin reeds laat beginnen in de tweede helft van vs 1. Het is veel juister en meer in overeenstemming met het Hebreeuwsche taalgebruik, en geeft ook een beteren logischen gedachtenloop, wanneer men den nazin laat beginnen bij vs 3, en aldus vertaalt: „Voorts zal het geschieden, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen of deze vloek, die ik u voorgesteld heb, en gij zult het weder ter harie nemen onder alle volken, waarheen u de Heere uw God zal gedreven hebben, en gij u zult bekeeren tot den Heere uwen God en zijne stem gehoorzaam zult zijn, naar alles wat ik u heden gebied, gij en uwe kinderen, met uw gansche hart en met uw gansche ziel, zoo zal de Heere uw God een keer brengen in uw lot en zich over u ontfemen, en Hij zal u weder vegaderen uit al de volken, waarheen u de Heere uw God verstrooid had“. Op dezen voorwaardelijken aanhef komt het slotvers nog eens terug, om het Israël ter dege in te scherpen, dat de in uitzicht gestelde genadeblijken Gods alleen komen zullen, wanneer het zich bekeert.

Het is dus duidelijk, dat wat ons in de Mozaïsche wetgeving wordt geboden nog niet meer is dan de ontsluiting van de mogelijkheid op herstel, wanneer Israël in zonde is vervallen, en daarom in ballingschap uit zijn land verdreven is. Deze mogelijkheid raakt — voor zoover de uitdrukkingen uit het geheele verband tot eenige conclusie recht geven — den wederkeer uit de Babylonische ballingschap. Of ze nog wijdere perspectieven openl, kan uit de bewoordingen der Mozaïsche wetgeving zelf althans niet worden opgemaakt. Een verder onderzoek van de voortschrijdende openbaring Gods op dit punt zal ons moeten leeren, of en in hoeverre later dergelijke perspectieven aanwezig zijn.

G. CH. AALDERS.

diezelfde uitdrukking voorkomt? In vs 45 staat: „En al deze vloeken zullen over u komen en u vervolgen en u treffen, totdat gij verdeeld wordt“. In het Hebreeuwsch wordt hier ook beide malen hetzelfde werkwoord gebruikt. Wanneer het ons in ernst er om te doen is, in diepe afhankelijkheid van den Heere alleen te vragen: wat zegt de Schrift? mogen wij ons aan dergelijke oppervlakkigheid niet schuldig maken.

Wat betreft de uitdrukking „verdoen“ uit vs 51, om daarop meteen te wijzen, deze vinden wij, althans in den tekst der Statenvertaling, ook reeds in de voorafgaande verzen, waarin naar het oordeel van Ds Berkhoff nog van de Babylonische ballingschap sprake is, n.l. vs 21. Weliswaar wordt hier in het Hebreeuwsch een ander werkwoord gebruikt, maar dat is vooral niet zwakker van betekenis dan dat uit vs 51. Het „betekent „aan iets een einde maken“, „iets geheel en al met den grond gelijk maken“. Het is het woord, dat overal gebezigd wordt, waar de zin is: het oordeel zonder eenige sparende genade tot het bitterste einde volvoeren. Daarom vinden we elders in de profetie van Israël's herstel juist de tegenstelling: „want Ik zal een voleinding maken met al de heidenen, waarheen Ik u verstrooid heb; maar met u zal Ik geen voleinding maken, maar Ik zal u kastijden met mate, en u niet gansch onschuldig houden“ (Jer. 30:11). Voleinding maken dat is hetzelfde Hebreeuwsche woord, waarvan in Deut. 28:21 gebruik wordt gemaakt. Wanneer nu zulk een sterk woord wordt gebezigd om Gods oordeel in de Babylonische ballingschap aan te duiden, welke waarde heeft dan een beroep als dat van Ds Berkhoff op het „verdoen“ van vs 51? Trouwens, ook precies hetzelfde woord dat in vs 51 gebezigd wordt, vinden we van de Babylonische ballingschap gebruikt in Jer. 15:7: „Ik heb mijn volk van kinderen beroofd en verdaan“.

Evenwel, Ds Berkhoff heeft nog andere argumenten. Laat ons ook die toetsen.

In Deut. 28:49 lezen we „De Heere zal tegen u een volk verheffen van verre, van het einde der aarde, gelijk als een arend vliegt, een volk welks spraak gij niet zult verstaan“. Zie, dit is dan toch wel een sprekend argument. Dit kan niet op de Chaldeeën zien, dit moet op de Romeinen slaan; want die kwamen van verre, en de Latijnsche taal heeft met de Semietische talen (waartoe beide de taal der Joden en der Chaldeeën behooren) gansch geen gemeenschap, en bij zulke duidelijke aanwijzingen mag het niet meer „gezocht“ worden genoemd om te zeggen, dat zelfs in den „arend“ een aanduiding ligt van den Romeinschen adelaar, dien de zegevierende legioenen over de geheele wereld uitdragen (vgl. blz. 87, 88). Maar elk van deze dingen, die Ds Berkhoff zoo karakteristiek acht voor de Romeinen, dat ze van de Chaldeeën niet gelden kunnen, worden in de profetie van Jeremia toch metterdaad van de Chaldeeën gebruikt; men zie slechts Jer. 5:15:

„Ziet, Ik zal over u lieden een volk van verre brengen, o huis Israëls, spreekt de Heere; het is een sterk volk, het is een zeer oud volk, een volk welks spraak gij niet zult kennen en niet hooren wat het spreken zal“; ook Jer. 6:22: „Zoo zegt de Heere: ziet, er komt een volk uit het land van het Noorden en een groote natie zal opgewekt worden uit de zijden der aarde“ (= van het uiteinde der aarde, zie mijn vertaling van Jeremia in de Korte Verklaring); en Jer. 4:13 „Ziet, hij komt op als wolken, en zijne wagenen zijn als een wervelwind; zijne paarden zijn sneller dan arenden“ (eigenlijk „gieren“, ook in Deut. 28:49). En als Ds Berkhoff dan verder nog een beroep doet op Deut. 28:53 „En gij zult eten de vrucht uws buiks, het vleesch uwer zonen en uwer dochteren“ als een aanwijzing, dat Mozes hier ongetwijfeld de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen profeteert, dan verwijs ik naar Jer. 19:9, waar precies hetzelfde van de verwoesting van Jeruzalem door Nebukadnezar wordt voorgezegd, en zelfs bijna geheel dezelfde bewoordingen worden gebezigd; en naar Klaagf. 2:20 en vooral 4:10, waar het ontzettende feit geschilderd wordt: „De handen der barmhartige vrouwen hebben hare kinderen gekookt; zij zijn haar tot spijze geworden in de verbreking der dochter mijns volks“.

Wij meenen hiermee aan de argumenten door Ds Berkhoff aangevoerd wel genoegzaam recht te hebben laten wedervaren, en gelooven daarom van dit punt zonder bezwaar te kunnen afstappen. Er is geen enkele reden, waarom wij in Deut. 28 iets anders en meer dan de Babylonische ballingschap zouden aangeduid vinden; geen enkele reden dus ook, waarom wij de in Deut. 30:1—10 aangekondigde mogelijkheid van herstel op iets anders en meer dan den terugkeer uit de Babylonische ballingschap zouden laten slaan.

Wij moeten er nu goed op letten, dat Deut. 30 vs 1—10 zuiver een voorwaardelijk karakter draagt. In hoofdstuk 28 heeft Mozes den Israëlieten voorgedragen, dat zij rijk zouden gezegend worden, indien zij Gode gehoorzaam waren (vs 1—14), maar ook dat zij door tal van schrikkelijke vloeken zouden worden getroffen indien zij Hem gehoorzaamheid weigerden (vs 15 v.v.). In hoofdstuk 29 vinden we dan vervolgens hoe Mozes met het volk een verbond aangaat, een herhaling en hernieuwing van het verbond bij den Sinaï, waarbij alweer de vloek hen dreigt, indien zij het verbond zullen breken (vgl. vooral vs 18 v.v.). Dit alles draagt een voorwaardelijk karakter. En nu komt hoofdstuk 30:1—10 nog met een verdere voorwaarde; indien nu een van de beide in het voorgaande gestelde mogelijkheden werkelijkheid zal geworden zijn, indien hetzij de zegen, hetzij de vloek over hen zal gekomen zijn, dan — en nu blijft de eene mogelijkheid, die van gehoorzaamheid met daarop rustenden zegen, verder buiten beschouwing, en gaat het alleen over het andere geval, dat ongehoorzaamheid den vloek heeft gebracht, — dan

is de gewone dat er variatie dat geldt ook

enheid, die er in een groot e aanpassings-

a het tiende en gevoeden, hoe hem kiest als slijker feit begint de jon- van den held ken; en hij of nden held een hart van hem, den.

lat de jongeren st broertje van vijl ze in dat is de gemakke- reeds den ster- vinden.

zulk een geval r broertjes, zal ds het „liefst“ oonlijk juist de heden mode.

ekent eigenlijk j het meest op

volkomen na-

rd“ te noemen. gezin er door

dat mijn vrager h ietwat ergert waarin hij niet

in een volgend

J. W.

erugkeer uit de ten.

), voor de vraag van de meeste choff te kunnen kheid aan iets te Babylonische aat daartoe uit k volgens hem, ballingschap ge- t bij. Hij maakt 36—46, die op rekking hebben, ene voorzegging e volk door toe- moeten opmer- een dergelijke nden is. In de ordeel der ver- lat het de stem eest is om te stingen, die Hij Goddelijke vloe- llen onder hen zijn, ja onder). Daarop volgt en Heere uwen vroolijkheid en veelheid van die de Heere ger en in dorst alles, en Hij zal totdat Hij u ver- n indruk op iets el later tijdvak. gij den Heere rechtstreeks en gij der stem des ult geweest zijn, ine inzettingen“ in Israël, waar- dus is het ook spreekt. Maar n vs 48 vooral tgeen nog eens erdoe (vs 51), te ballingschap, e hen (althans nauw aaneen- zou gaan naar assing van hun nen“. Het spijt maar hier kan indruk, dat Ds kig is te werk uk op dat „Tot- de toepassing zou uitsluiten, even te voren, laart, dat zij op- rekking hebben.